

№ 6 - 1944

ЕПАРХИАЛЬНЫЙ ВЕСТНИК

Каунас

№ 9

ВЕРЕСЕНЬ-1947

ПЬВВ

ЄПАРХІАЛЬНИЙ ВІСНИК

О Р Г А Н
ЛЬВІВСЬКО-ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
ЄПАРХІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

№ 9

РІК ВИДАННЯ II

Л Ъ В І В
Вересень 1947 р.

З М І С Т

Статті

	Стор.
Олекса Дутров. — 800-ліття Москви	259—262
В. Р. Ваврик. — Історичні і культурні зв'язки Львова з Московією	262—268
С. С. Кмицинець. — Незабутнє торжество в Мукачеві	268—271

Проповіді

Архієп. Макарій (Львівський). — Слово, виголошене 28. VIII. 1947 р. в Мукачеві	272—274
Єп. Сергій (Одеський). — Слово, виголошене 28. VIII. 1947 р. в Мукачеві	275—278
Єп. Варлаам (Ровенський). — Слово, виголошене 27. VIII. 1947 р. в Мукачеві	279—281
Єп. Нестор (Мукачівський). — Слово, виголошене 27. VIII. 1947 р. в Мукачеві	282—283
Єп. Антоній (Станіславський): — Слово, виголошене 27. VIII. 1947 р. в Мукачеві	283—284
Прот. Ружицький К. — Слово, виголошене 28. VIII. 1947 р. в Мукачеві	284—286
Х р о н і к а	287—288

«Спархiальний Вiсник» виходить щомiсяця в двох аркушах друку.

Цiна одного номера 7 крб.

Вiдповiдальний редактор: Макарій, Архiєпископ Львiвський i Тернопiльський.

Адреса редакцiї i адмiнiстрацiї: Спархiальний Вiсник, Львiв, пл. Юра ч. 5.

Обласна друкарня, Львiв, вул. Спартака № 4.

СТАТИ

800-ЛІТТЯ МОСКВИ

7 вересня ц. р. народи великого Радянського Союзу святкували 800-ліття міста Москви: Москву заснував в 1147 р. Юрій Долгорукий.

Історія Москви нерозривно зв'язана з історією нашого великого народу. Москва здавна є центром національного життя великого російського народу, тим ядром, навколо якого склалась російська держава.

Велика Жовтнева соціалістична революція перетворила Москву на центр багатонаціональної держави. Москва — столиця СРСР і Російської Федерації, національна гордість всіх народів Радянського Союзу, символ єдності і братства народів нашої країни. Москву наш народ називає серцем радянської Вітчизни. Москва — непереможна твердиня соціалізму, центр соціалістичної індустрії, культури і науки. Радянський Уряд, Центральний Комітет більшовицької партії керують з Москви великою творчою працею радянського народу. У Москві живе і працює великий Сталін.

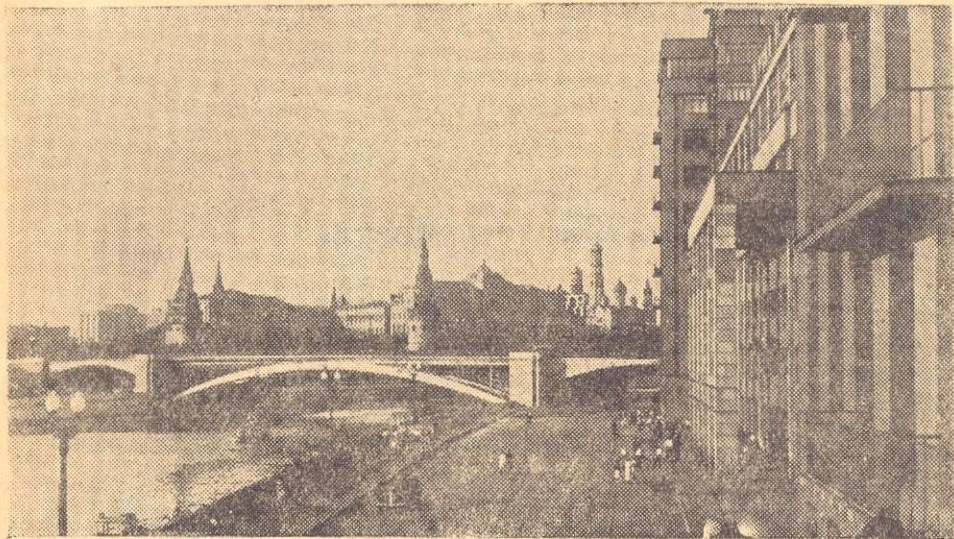
Москва стала центром найпередовіших ідей людства, центром нового, соціалістичного суспільства, в якому нема класового і національного гніту, стала прапором прогресивного людства. З надією і любов'ю дивляться сотні мільйонів людей у всьому світі на Москву — оплот миру між народами, поборницю незалежності і свободи народів, центр світової культури, світової цивілізації.

Важко знайти у світі місто, що користується такою палкою любов'ю, такою пошаною народних мас, як велика столиця Радянського Союзу — Москва.

Ось чому 800-ліття великої столиці Радянського Союзу, славної і любимої Москви, є урочистим святом не тільки для народів Радянського Союзу, але і для всього прогресивного людства. (Управління Пропаганди і агітації ЦК ВКП(б) і Відділ пропаганди і агітації МК ВКП(б), «Про 800-річчя Москви, матеріали для доповідачів»).

Свято 800-річчя Москви прибрало найвеличніші форми і справлялося з найбільшою урочистістю не тільки в самій Москві, але й на всіх просторах неосяжної Радянської Держави. Найважливішим моментом цього свята було «Привітання» Москві від вождя і творця радянської соціалістичної держави генераліссимуса Й. В. Сталіна. Воно з'явилося у самий день свята і було з енту-

зізмом прийняте не тільки в Москві, але й по всій нашій великій країні. «Великому вождеві радянського народу товаришеві Й. В. Сталіну» у відповідь на привіт трудящі міста Москви надіслали збірний лист, під яким видніє грандіозне, — як все у Москві, число особистих підписів: 3.665.859! Такий же полум'яний, сердеч-

Москва. Вид на Кремль з Москви-ріки.

ний привіт «Голові Ради Міністрів Союзу Радянських Соціалістичних Республік товаришеві Сталіну Й. В.» прийнято одностайно на урочистому засіданні Московської Ради депутатів трудящих разом з представниками партійних і громадських організацій та Радянської Армії, присвяченому святкуванню 800-річчя Москви, 6 вересня 1947 р.

Серед учасників урочистого засідання були делегати всіх 16 союзних республік, бо свято столиці — це свято всіх народів Радянського Союзу. В ювілейному торжестві Москви взяли участь і гості, представники 30 іноземних столиць, — небувала і знаменна річ!

На день свята наша славна столиця була вшанована орденом Леніна. Вищими урядовими нагородами були відзначені підприємства та культурні заклади м. Москви, а також видатні працівники столиці.

У самий день свята, 7/IX, об 11-ій год. дня голова Виконкому Московської Ради депутатів трудящих Г. М. Попов звернувся по радіо до мешканців Москви з привітальною промовою, а о 12-ій год. на величезній Радянській площі проти величного будинку Московської Ради відбувся багатолюдний мітинг. На ньому був урочисто закладений пам'ятник засновникові Москви — Юрію Долгорукому.

Ввечері о 9-ій годині над Москвою прогрімело 20 артилерійських залпів. Одночасно такий же артилерійський салют на честь нашої столиці відбувся в Ленінграді, Києві і всіх столицях союзних радянських республік.

У цей вечір так само, як і напередодні свята, вся Москва була залита морем електричного світла, сяйвом прожекторів, кольоровими вогнями ракет. Яких тільки світляних ефектів і декорацій не було в ці два святочні вечори! Вперше в історії рідного міста побачили москвичі таку грандіозну ілюмінацію свого Кремля; його величні, історичні башти, всі його чудові будинки, зубці його старовинних стін засяли безперервною лінією електричних ламп. Незчисленні електричні вогні над мостами через Москву-ріку гарно відбивались у воді. Вогняними цифрами написані і дві дати: 1147 — 1947.

Можна сміливо твердити, що ще ніколи ніяке місто у світі не обходило так святочного свого ювілею, як Москва свято 800-річчя. І ніколи ще не було, щоб у святі будь-якої столиці брало участь так багато представників іноземних держав, як саме на святі Москви. Таким чином у святі Москви брав участь майже весь світ: отже, цей проречистий факт найкраще свідчить про світле значення Москви, цього прапорonoсця радянської епохи, за словами Й. В. Сталіна.

Самозрозуміло, що святочні торжества відбувались не лише в самій Москві. Вся величезна радянська держава урочисто святкувала цей історичний день своєї великої і славної столиці; на всіх неосяжних просторах Радянського Союзу відбувались незчисленні урочисті зібрання, виголошувались доповіді й відчити, друкувались різноманітні статті на честь свята Москви, влаштовувались концерти, вистави і походи, схвалювались привітання для Москви, висилались делегації, що везли з собою святочні дарунки, як вияв палкої любові до рідної всім Москви.

В ювілейні дні ми тут, у Львові, святкували з усіма народами столиці, силкувались проаналізувати та збагнути і свої спеціальні глибші зв'язки з Москвою. І ось, завдяки статтям д-ра Ваврика і письменника В. Біляєва, вийшло на яв те, про що не всі знали, а саме, що між Львовом і Москвою існував живий зв'язок найглибшого змісту, дарма, що історичні події на довгі віки політично їх роз'єднали.

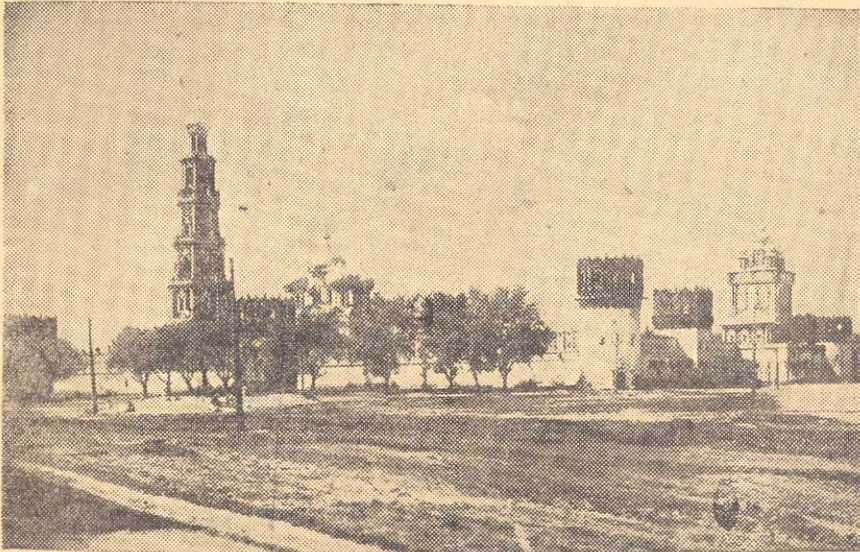
Адже святитель московський Петро, що коло 1250 р. народився в селі Верхрата, між Жовквою та Равою Руською, ставши митрополитом Київським і всієї Русі переніс свою митрополічу столицю з Києва до Москви і скріпив усім величезним авторитетом Церкви справу державного будівництва. Крім того, він і безпосередньо помагав великому князеві московському Іванові Калиті, як його найближчий сподвижник, в його історичній місії збирання руських земель в єдину могутню державу.

За кілька століть пізніше між Москвою і Львовом зав'язалась ще інша нитка духовної спільності. З Москви до Львова прибув першодрукар московський диякон Іван Федоров. Він тут доживав свого віку, тут помер і тут похований при церкві св. Онуфрія в історичному монастирі Ставропігійного Братства. Цей монастир, завдяки особі першодрукаря Ів. Федорова, є найбільшою культурною і найдорожчою пам'яткою Львова, як символ його єдності з Москвою, і тому громадянство Львова мусило б оточити його найбільшою пошаною.

Ще одна історична пам'ятка — таблиця на стіні св. Успенської церкви Ставропігійського Братства — говорить про те, що ця православно-святиня повстала за допомогою «великого князя Федора Івановича».

Далі, за часів Петра Великого, того геніального реформатора Росії, його сподвижником у сфері церковних реформ був знову галичанин, Стефан Яворський, митрополит Рязанський, містоблюститель Московського Патріаршого Престола.

І нарешті, в наші дні, коли Галичина, віками відірвана від матернього пня, політично з'єдналась в одно ціле з Великим Радян-

Москва. Новодівочий монастир.

ським Союзом, завдяки героїзмові Радянської Армії і генієві її великого вождя Й. В. Сталіна, стало можливим повне завершення діла святого митрополита Петра Ратенського. На історичному ж Соборі 8—10/III 1946 р. у Львові б. Греко-католицька Церква Галичини возз'єдналась з Московською і всієї Русі Патріархією і тим способом зліквідовано те, що нас найбільш роз'єднувало, — унію з Римом.

Олекса ДУТРОВ

Історичні і культурні зв'язки Львова з Московією

З нагоди 800-ліття Москви хочу побіжно зупинитися на культурних зв'язках Львова з Московією та й Москви із Львовом. Кажу «побіжно», бо вичерпати це питання в статті — неможливо.

Коли починається Москва, точно невідомо.¹⁾ Вперше про неї говорить літопис під 1147 роком. Приблизно на сто літ пізніше виникає Львів.

¹⁾ А. Панкратова: «К 800-літтю Москви. Возникновение и развитие Москвы». Ст. в газ. «Львовская правда», 1947, № 198.

Упродовж восьми століть Москва веде провідну роль, як організаційний центр Русі. Велике державне значення для Москви мав той факт, що вона стала осідком митрополитів усієї Русі. Сучасний історик Ліхачев пише: «До Москви з Володимира переїжджає руський митрополит, і це робить її релігійним центром усіх руських земель. Перенесення митрополичої кафедри до Москви мало для Москви ще більше значення, ніж перенесення папської резиденції в 1309 році до Авіньйону для культури всієї Франції. Митрополит усієї Русі поєднує всю Русь єдністю церковної влади».²⁾

Першим московським і всієї Русі митрополитом був святий Петро (Ратенський), яким ми, галичани, маємо повне право гордитися.

Цей знаменитий муж народився коло 1250 року за княження Данила Романовича, правдоподібно в селі Верхраті Рава-Руської волості. Був сином селянина Федора; на 13-ому році життя стає монахом; залюбки заглиблюється в читання книг, малює ікони, і слава про нього, як надзвичайного чоловіка, доходить аж до княжого двора.

Після смерті (1306 р.) київського митрополита Максима, що був перейшов з Києва до Володимира над Клязьмою, Юрій Львович, тодішній галицький князь, починає клопотатися в Константинополі про призначення Петра Ратенського галицьким митрополитом. Петро вирушає до Константинополя, але патріарх Афанасій посвячує його не на галицького митрополита, а на митрополита всієї Русі в переконанні, що це буде зміцнювати її потугу в боротьбі з татарщиною.

Новопоставлений митрополит Петро їде до Києва, але зараз же переходить до Володимира на Клязьмі, а потім до Москви.

Митрополит Петро стає невтомним помічником князя Івана Калита в збиранні руської землі.

Митрополит Петро помер 21-го грудня 1326 року. За великі подвиги й заслуги Руська Православна Церква зарахувала його до святих і визначних своїх діячів.

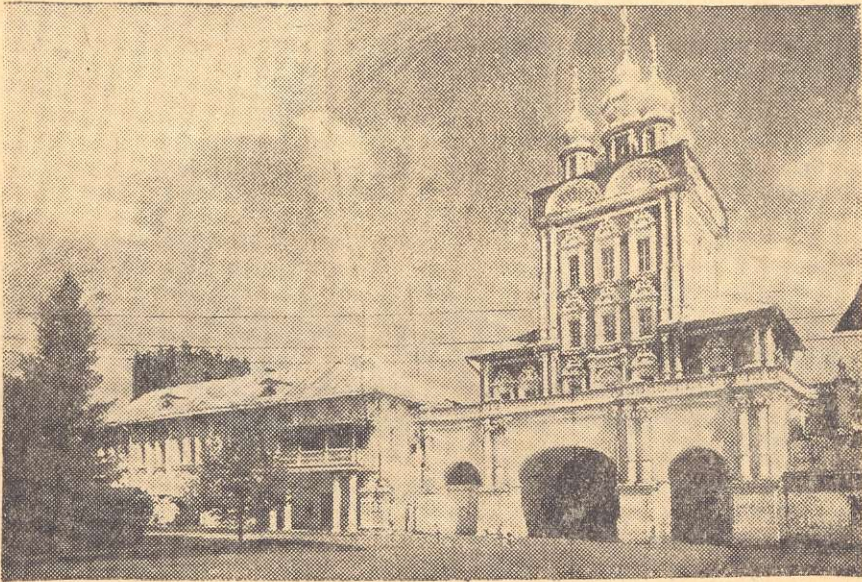
Москва не залишилась Галицькій Русі заборгованою. Як би не пояснювати появу у Львові москвича, найбільшого культурного діяча XVI ст., одне несумнівне: прибуття Івана Федорова до Львова та заснування в ньому друкарні було заплаатою Москви за митрополита Петра. Іван Федоров називає наше місто «преіменитим градом Львовом». Певне, що Іван Федоров знайшов у Львові не чужих собі людей, а рідних, з якими скоро, хоч і не легко, знайшов спільну мову та виборов собі вплив на культурне, церковне й громадське життя не тільки в самому місті, але й за його межами, в Галичині та Волині. Могила Івана Федорова у Львові з написом: «Москвитин Іван Федорович» — це найкраще свідоцтво кріпкого вузла Москви і Львова.

Іван Федоров підготував ґрунт під рясний урожай. Він дав початок культурній роботі, що залишила багатий слід і в Москві, і на Білій Русі, і у Львові, і на Волині; його друкарня й переплет-

²⁾ С. Д. Ліхачев: Культура Русі в епоху образования русского национального государства XIV—XV веков. Москва, 1946.

ня покликали до життя ряд висококваліфікованих культурних діячів в особах Михаїла Сльозки, Памви Беринди, Єлисея Плетенецького, які від Львова й до Москви сіяли здорове зерно слова.

Спадщина Івана Федорова перейшла до Львівського Ставропігійного Братства. Думаю, що нема потреби розводитися над його історією. У сьогоднішню хвилину цікаво зупинитися на питанні взаємин Львівського Ставропігійного Братства з Москвою. Тут про будь-яку випадковість не може бути й мови. З глибокою свідомістю говорять львов'яни, члени Ставропігійного Братства, в Москві 15-го червня 1592 року:

Москва. Вхідна брама в Новодівочому монастирі.

«Прохлаждение еси и утешение и окормление паче же вездѣ обрѣтающимся от многоплеменитого рода російського, от них и ми обрѣтаемъи во градѣ Львовѣ духовніи, священници, дидакаци, род російський и греческий, убози и умалени суще паче всіх жителѣй града сего, понеже в полских странах во великих печалѣх во іновѣрія различна поплзновением падошася, ми же, яко не імуше прибіжища, к тебѣ благоутробному и тихому и милостѣ требующим пристанищу благонадежно притекаем».³⁾

Те саме повторює делегація львов'ян у Москві 10 червня 1593 року і в 1608 році. Таким чином, не зважаючи на політичні кордони, зв'язок Львова з Москвою виникає із свідомості одних племінних традицій, з основи одного спільного «російського» походження, чого не в силах була затерти ні довголітня неволя, ні заплутаність долі Галицької землі. У найтяжчі миттєві, коли загроза загибелі нависала над Львовом, він знаходив співчуття, зрозуміння й піддержку в Москві.

В 1586 році з Москви до Львова приїжджають антиохійський патріарх Йоаким та елласонський митрополит Арсеній. Патріарх — фак-

³⁾ І. І. Шараневич: Юбилейное издание в память 300-летнего существования Ставропигийского Братства.

тичний організатор Братства; митрополит — перший ректор львівської еллино-латино-слов'янської школи. Другий її ректор, родом галичанин, Лаврентій Зизаній Густановський в 1626 році їде до Москви, щоб там одержати від патріарха одобрення, дозвіл і підмогу на печатання свого катехизма. Слідами Зизанія пішло на схід із Львова чимало знаменитих людей і з них Захарія Копистенський і Йов Боречкий у Києві та Стефан Яворський в Москві вибиваються на видатних діячів своєї епохи.

Така подія, як перебування у Львові в січні 1707 року московського і всієї Русі царя Петра Великого, не могла промайнути незамітно. Можна уявити собі радість з нагоди його присутності серед населення, позбавленого всяких прав і засудженого на нидіння. Представники львівського населення, братчики Ставропігії, ще добре пам'ятали, як посла малолітнього Петра, прибувши з Москви до Львова, примусили короля Яна III Собеського відмовитись назавжди від Києва. Підписуючи акт, король, якраз у нашому будинку, фроняв рясні слюзи, бо він знав, що в тому будинку поховано раз назавжди ягелонську ідею магнатської Польщі: ідею Польщі «od morza do morza». Представники православного населення міста Львова уважно слідували за кожним кроком Петра на Галицькій землі, що залишило виразний слід у літописах Ставропігійного Братства.

Не у Львові, а вже в Москві Петро Великий звернув увагу на Стефана Яворського, родом галичанина, що, подібно до митрополита Петра при Іванові Калиті, при Петрі Великому досягнув всеруського розголосу.

Стефан Яворський народився в 1658 році в Яворі біля Турки на Стрії. Після Андрусівського перемир'я в 1667 році, не бажаючи переходити на унію, його батьки переселились у Красилівку, біля Ніжина. Стефан одержав старанне виховання. Він учився в Києво-Могилянській академії, опісля за кордоном. Якийсь час він учителював у Львівській Ставропігійній школі. Вернувшись до Києва, постригся в монахи і в Могилянській академії обняв місце професора філософії.

В 1700 році Стефан Яворський у Москві. Він скоро вийшов на самий верх православної ієрархії, ставши рязанським митрополитом і містоблюстителем патріаршого престолу.

Трактат Стефана Яворського «Камень віри» належить до найкращих апологій батьківської віри, для якої він пожертвував царськими милостями. Віддалений від двора, Стефан Яворський помер в 1722 році в Москві.

На пограниччі XVIII - XIX віків національна ідеологія в Прикарпатті шукає шляхів, куди і з ким іти і звідки вичікувати свого спасіння? Це питання стає загально життєвим в Ужгороді, Чернівцях і Львові. Через Львів, через сокальсько-бродський кордон переноситься широка хвиля еміграції в Росію: Іван Семенович Орлай, хірург і магістр словесних наук, автор «Короткої історії карпато-росів», директор Ніжинського ліцею, учитель Гоголя; Михайло Андрієвич Балудянський, професор політичної економії і головний співробітник при кодифікації законів Російської імперії; Петро Дмитрович Лодій, професор львівського університету, згодом професор Петер-

Москва. Дзвіниця в Новодівочому монастирі.

бурзького університету; Юрій Іванович Гуца-Венелін, дослідник слов'янської старовини, борець за свободу Болгарії.

Усі ті переселенці і багато інших (Андрій Іванович Дудрович, Михайло Васильович Білевич, Константин Павлович Павлович) працювали у двох напрямках: вони поширювали відомості про свою поневолену батьківщину і підтримували в серцях своїх земляків віру в її визволення. Добрянський, Раковський, Духнович, Дулішкович, Митрак, Кралицький, Сильвай, Ставровський та інші закарпатські діячі працювали в тому самому дусі.

У той же час, в свою чергу, хвиля руських учених і письменників-романтиків сягає до стін Ужгорода, Чернівців і Львова.

«Паломництво» до Львова започатковує Петро Іванович Кеппен, статист, бібліограф і географ. В його «Путевых записках» (1821 — 1822) знаходимо опис Львова, якого історію він поділяє на Львів руський (1270—1349), Львів німецький (1349—1551) і Львів польський (1551—1821).

Восени 1835 року до Львова з Москви приїздить Михайло Пегорович Погодін, професор історії, про якого в нас писалося багато нісенітниць, ніби він заложив у Львові свою колонію, ніби купив Зубрицького, Головацького, Вагилевича та інших. В дійсності ж Погодін з ними навіть не бачився, і про його перебування у Львові вони довідалися з польських газет. Погодін тільки після свого повороту до Росії почав з ними листування з Москви,⁴⁾ і це листування має для історії взаємин обох міст першорядне значення. Крім того, при посередництві бродського єврея Гаршенштайна Погодін висилає до Львова літературу, що відіграла немаловажну роль у відродженні Галичини.

У Москві появляється друком все те, що з огляду на цензуру не могло з'явитися у Львові. В Москві побачили світ твори Дениса Івановича Зубрицького:

«Критико-историческая повесть временных лет Червонной или Галицкой Руси». Перевод с польского Осипа Бодянского. Москва, 1845.

«Учебные и литературные заведения во Львове». Москва 1841.

«Галицкая Русь в XVI ст.». Перевод А. А. Майкова. Москва, 1862.

«Начало унии». Перевод А. А. Майкова. Москва, 1862.

«О славянорусских типографиях в Галиции и Лодомерии».

Журнал Министерства Народного Просвещения, 1838.

В Москві, під редакцією Осипа Бодяньського, з'явився в чотирьох великих томах етнографічний збірник Якова Федоровича Головацького: «Народные песни Галицкой и Угорской Руси» (1867-. Вперше основно і докладно познайомив цей збірник громадськість Росії з життям-буттям мешканців Прикарпаття, гуцулів, бойків, лемків, з побутом і звичаями галицьких подоляків і волинян від колиски до гробової дошки.

Свій збірник Головацький прикрасив і ілюстраціями речевого матеріалу, з якого чимало він привіз із Львова до Москви в 1867 році на всеслов'янську етнографічну виставку. За це після повороту з Москви прийшлося йому гірко витерпіти і навіть покинути рідний край. Він помер у Вільні в 1888 році, залишивши по собі біля двохсот наукових праць.

Залишається сказати кілька слів про Львів у сфері воєнних дій руських армій. В хронологічному зіставленні вони представляються так.

Від 10-го серпня до 11 листопада 1655 року Львів був окружений козаками під проводом гетьмана Богдана Хмельницького і російськими військами під начальством Василя Васильовича Бутурліна.

Завдяки просьбі православного єпископа Арсенія Желіборського і старшини Ставропігійного Братства Павла Лаврисевича, місто викупилось досить помірною контрибуцією в сумі 60.000 злотих.

⁴⁾ Н. Л. Попов: Письма Погодина из славянских земель. Москва 1879—1880. Н. П. Барсуков: Жизнь и труды М. П. Погодина.

Бажаючи зайти в тил армії шведського короля Карла XII, Петро Великий при кінці 1706 і на початку 1707 років розташував свої полки між Жовквою, Сокалем і Львовом.

Напередодні поділу Польщі російська армія під командою ген. Михайла Кречетнікова зайняла Львів. В 1770 р. австрійська армія зайняла частину західної Галичини, а австрійський уряд знайшов у своїх архівах оправдання не тільки для цієї частини захвату, але й для цілого Галицько-Володимирського князівства на тій основі, що угорські королі від 1206 року носили титул „rex Galiciae et Lodomeriae“. Відень зумів домогтися цього на Петербурзькій конференції і ген. Кречетніков у серпні 1772 року залишив Львів.

Від 28-го червня до 14 грудня 1809 року, в Наполеонських часах, у Львові стояв російський гарнізон ген. Меллера.

В 1849 році Николай I цілковито непотрібно рішився на інтервенцію в австро-мадьярській справі. Через Львів і Карпати переходила армія під командою ген. Івана Паскевича, про що навіть у карпатському фольклорі залишився помітний слід.

Про епохальні переходи й події в ХХ ст. говорити не буду, бо вони всім нам ще в свіжій пам'яті. Славне закінчення тих переходів, велична перемога Радянського Союзу дає нам тверду підставу сподіватися якнайкращої майбутності.

В. Р. ВАВРИК

старший науковий працівник Львівського республіканського історичного музею.

Незабутнє торжество в Мукачеві

Наш народ на Закарпатті ніколи не мав власної державності, віками був відірваний від матернього пня і у своїх вищих верствах, духовенстві та інтелігенції, підпав майже цілковито мадьяризації. І ось серед цього народу в 1891 році сам собою, без усякого зовнішнього впливу, зародився рух і намагання повернутися до православної віри батьків. Цей рух виник серед самого простого народу і спочатку не знайшов для себе помочі ані в духовенстві, ані в інтелігенції. Мадьярські шовіністи придушили цей рух, але з тим більшою силою він спалахнув за Чеської державності, коли прийшла свобода віри, хоч і тоді він далі мав проти себе неподолане мадьяронство духовенства та інші несприятливі ускладнення. Православні спершу не мали священників, не мали церков, ні приходських домів. А проте в 1930 р. православний рух на Закарпатті числив 170,000 вірних, 120 церков, 80 молитовних домів і 8 монастирів, переважно жіночих.

Закарпаття справді заслужило на те, щоб у ньому відбулось надзвичайне церковне торжество, яке було впоряджено в день Успіння Божої Матері в Мукачеві цього року. Торжество відбувалось на території Мукачівського монастиря. Цей монастир був заснований в 1360 р., як православна святиня, подільським князем Феодором Корятовичем, відразу за містом, на узбіччі «Чернечої гори». Під монастирем тече досить широка річка Латориця з характерним для гірських рік руслом. Чернеча гора вкрита густим лісом. Ліворуч від неї дру-

га, менша гора, де знаходиться монастирський сад і виноградник. З монастиря відкривається дуже гарний вид на Мукачів. Ось у такій прегарній Божій природі проходило свято.

Церковні відправи — всеночну і літургію — служили під чистим небом, у тіні дерев, біля самого монастирського храму. Погода сприяла цьому великому церковному торжеству. Проте, на випадок дощу, на час свята збудовано дерев'яну каплицю, на зразок первісних православних молитовних домів на Закарпатті. Вона служила вівтарем і солею під час Служби Божої; але кафедра для архіереїв була вже під чистим небом. Ще краще було б, коли б у тій каплиці зовсім не було стін, щоб усі вірні могли бачити своїх владик і священників під час Служби Божої. Бо ж і серце росло в грудях і очі втішались, бачучи 5 владик і коло них два довжезні ряди священників (понад 100).

У торжестві брали участь: Високопреосвященний Макарій, архієпископ Львівський і Тернопільський, Преосвященні єпископи: Сергій Херсонський і Одеський, Варлаам Волинський і Ровенський, Нестор Мукачівський і Ужгородський та Преосвященний Антоній Станиславський і Коломийський. Їм сослужили: о. протопрєсвітер Костельник Г., о. мітрат Ружицький К. з Києва, 6 архімандритів, 16 протоіереїв, 4 ігумени, 89 священників з білого і чорного духовенства, 2 протодиякони, 4 дякони, всього 128 чоловік.

Ніколи Мукачів не бачив разом стільки владик і священників. Як у 1891 р. виступали на сцену перші ісповідники православної віри, вони аж до 1912 р. не мали ні одного священника. Коли ж у 1912 р. з'явився перший, ієромонах Алексій Кабалюк, що перед тим побував і на Афоні і в Києво-Печерській Лаврі, а довше в Яблочинському монастирі на Холмщині, то він скоро, вже в 1913 р., мусів сісти на лаву підсудних на відомому Марамарош-Сигетському процесі. О. Алексій добровільно прибув на процес з Америки, де у земляків шукав матеріальної підмоги для свого великого діла. Герой-пастир був засуджений на 4 роки й 9 місяців тюрми та 1.000 корон кари. Він був і на теперішньому святі, та чи сподівався він, що дочекається такого торжества Православ'я на своїй рідній землі?

І тішиться старече серце першого православного священника на Закарпатті, нині архімандрита Алексія. Його радість поділяють усі ті найближчі, з якими разом довелось йому працювати: архімандрит Матвій, перший управитель Мукачівської єпархії і останній, перед приїздом єп. Нестора; о. прот. Д. Біляков, що колись в органі Єпархіального Управління «Церковна Правда» виступав як відповідальний редактор, і врешті ті впливові, відомі закарпатські діячі православ'я, імена яких зустрічаємо на сторінках тієї ж «Церковної Правди», як оо. прот. Ілечко і Станканинець. Навів я тільки ці імена, бо лише з цими особами я мав щастя особисто познайомитись. Мушу згадати ще одну особу. В зимі 1913 р. в селі Іза, де повстав православний рух, мадярські жандарми загнали декілька православних дівчат в ріку і довго держали їх у льодяній воді. Серед тих дівчат була й теперішня ігуменя Мукачівського монастиря, мати Параскевія.

Мукачівське торжество почалось у навечеріє Успенія Богородиці всеночною, яка продовжувалась 5 годин. Служили всі архіереї. За всеночною і літургією співали на зміну два хори: архієрейський з Луцька і хор св.-Михайлівської церкви із Львова. Обидва хори співали гарно. За всеночною сідали на кафізмах і каноні співали місцеві монахині в два голоси, на закарпатський церковний напів. Це виходило ду-

же зворушливо. За літургією свої закарпатські церковні напиви виконували численні місцеві священики, співаючи «Вірую» і «Отче наш». Їм вторував увесь народ. Це виходило ще більш зворушливо.

Найвизначнішою рисою мукачівських торжеств були численні проповіді. Проповідували найкращі проповідники, свої та гості, числом 11. Проповідували пізно вночі і на всіх Службах Божих, що починались: о 5-ій, 7-ій і 9-ій год. зраня. А на архіерейських відправах із словом до вірних звертались: на всеночній — Преосвященні Нестор, Варлаам і Антоній; на літургії в день свята: о. протопресвітер Костельник, Преосвященний Сергій і Високопреосвященний Макарій. Всі проповіді справили велике враження на вірних.

Після всеночної перед прочанами висвітлювано фільм про пам'ятний Львівський Собор 1946 р. Тисячі прочан (на святі начислювали до 30 тисяч людей) з увагою і зацікавленням переглядали фільмові знімки. Треба ще підкреслити, що територія монастиря була яскраво освітлена електричним світлом, а в багатьох пунктах були розставлені

Архіереї під час літургії в Мукачеві.

мікрофони, тому проповіді, всеночну і всю Службу Божа було чути не тільки на місці торжества, але й по всьому Мукачеві.

О 11-ій год. ввечері кінчилась всеночна; пізно вночі — фільм, а на території монастиря й далі не сплять. Священики сповідають (сповідалось 6.700 осіб); у величній монастирській церкві — правлять молебни, акафісти, довго проповідує якийсь ревний пастир; на дворі прочани потворили групи і з усіх сторін чути спів побожних, церковно-народних пісень. А ніч стоїть тиха, спокійна, видна, легким серпанком таємничості загорнута. Відпуст і тут, на Закарпатті, точнісінько такий самий, як у Галичині, як у Почаєві.

В день самого свята Служба Божа відправлялась дуже торжественно. Після літургії відбувся хресний похід навколо монастирської церкви, під час якого сільський оркестр з 8 духових інструментів виконував побожну пісню при загальному співі всіх прочан. Ще заключне слово подяки високим гостям і всім присутнім від господаря свята, Преосвященного Нестора, уставне многоліття, і торжество закінчилось.

Але з певністю можна сказати, воно ще довго буде жити в душі прочан. Незабутнє свято: це рідна Православна Церква відвідала своїх дітей, що в тяжкий час неволі своїм ісповідництвом прославля-ли її перед чужинцями.

Коли б старовинні стіни монастиря на мукачівській Чернечій горі могли заговорити, вони оповіли б нам про інше церковне торжество, яке бачив Мукачів 200 (без року) літ тому. В Мукачеві був тоді уніатським єпископом Мануїл Ольшанський. Хоч унія тоді ще не всюди була запанувала, бо в Марамароші ще перебував православний єпископ Досифей, проте мадьярсько-латинські єпископи в Ягері вже давно перед тим старались підкорити собі мукачівських уніатських владик. З цією метою особисто прибув до Мукачева 15—17/VII 1748 р. на канонічну візитацію ягерський латинський єпископ Баркоці. Він приїхав не тільки із своїм духовним почотом, але і в супроводі цілого військового відділу кінноти. Прибувши до Мукачева, гордий князь римської Церкви висилає до єпископа Мануїла Ольшанського повістку з'явитись йому назустріч. Мануїл не приходить. Баркоці тричі повторяє свій наказ: через своїх крилошан, через канцлера і врешті через місцевого пароха. Але уніатський єпископ Мануїл не хоче капітулювати перед латинським мадьярським єпископом. Мануїл глибоко відчуває своє пониження — і цілий день перебуває вдома. Минула тяжка, безсонна ніч. Ранком 16/VII він капітулює. Баркоці з місця жадає від Мануїла присяги на те, що він у всьому буде його слухатись. Ще раз почуття протесту охоплює нещасливого руського єпископа. Він вагається. Вкінці таки складає жадану присягу. Щойно тоді обидва єпископи візитують мукачівську церкву, а на другий день, 17/VII, монастир Корятовича на Чернечій горі. Тріумфатор Баркоці, покидаючи Мукачів, зарядив: 1) що без його згоди мукачівський уніатський єпископ не сміє приймати до себе ані настановляти нових священників; 2) право карати уніатських священників і право уділювати розводи належить до ягерського латинського єпископа; 3) ягерський єпископ затверджує призначення архідияконів; 4) мукачівський єпископ без згоди ягерського єпископа не сміє відкривати нових церков і парафій; 5) соборчики греко-католицького духовенства повинні відбуватися в присутності делегата від ягерського єпископа, під його головуванням; 6) мешканці уніатських сіл, в яких нема власного священника, мають підлягати сусіднім латинським плебанам; 7) за церковні треби уніати повинні платити не тільки своєму уніатському священникові, але й латинському плебанові.

Ось такий хід і такі результати мало мукачівське торжество у зв'язку з приїздом ягерського латинського єпископа.

Два торжества: 1748 р. і 1947 р.

Неволя і воля, неслава і слава!

КМИЧИНЕЦЬ С. С.

ПРОПОВІДІ

С Л О В О,

виголошене в день Успіння Божої Матері за Божественною Літургією в Мукачівському монастирі на Чернечій горі 15 (28) серпня 1947 року

Нині, возлюблені брати і сестри в Господі, свята Православна Церква по всьому світу урочисто, торжественно справляє велике свято. Успіння Божої Матері не є привід для журби і смутку. Це — день великого празника, день ясної радості і торжества в святій Православній Церкві Христовій.

Ви, дорогі брати і сестри, спитаєте, чому це так? Ви знаєте, що смерть страшить людину, створену для життя; отже, ніхто не хоче смерті, хіба тільки хворий духом. А після Христового воскресіння, в Успенії Пречистої Богородиці ми маємо новий доказ життя і безсмертя. Пречиста Мати Божа зазнала смерті, але душа і тіло її Сином вознесені на небо. Ми знаємо завжди вічно живою нашу Небесну Матір, нашу Заступницю й Покров. **«Во успенії мира не оставила еси, Богородице».** Смерті в єднанні з Богом немає: **«і ліствиця к небеси гроб бивает»** (стих. 1 на веч.).

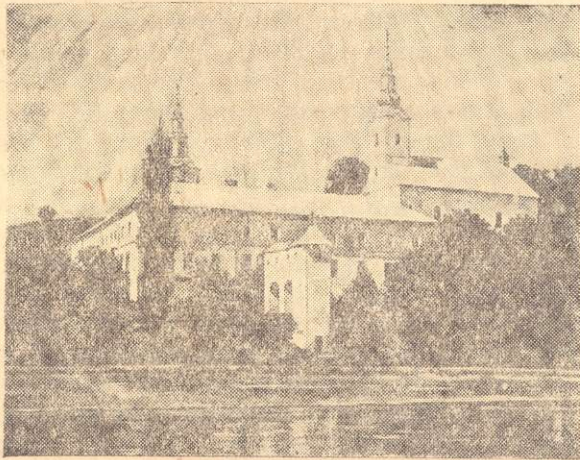
Пречиста Діва Марія, Богомати, що поєднала в пресвятій своїй особі небо і землю, в смиренні своїм не відцуралася пройти звичайну, загальнолюдську путь смерті, щоб освятити її. Але смерть вже не мала сили над Нею. **«Преставилася еси к животу, Мати сущи живота, і молитвами Твоїми ізбавляєши от смерти душі наша».** Смерть переможена для Неї силою Христовою. Усопша Богомати воскресена від успіння своїм Сином. Вона — первенець воскресення всього творива. Після успіння Пречиста Діва Марія, наша Мати і Заступниця, залишила землю, але не покинула нас, наш грішний світ. В Ній і з Нею сам світ уже стає спільником слави воскресіння, переймається силою і світом Божества. Богомати — слава світу, це — світ, прославлений в Бозі і в Бога, і в собі має, носить Бога. В успінні Богоматері людська природа прославлена і возвеличена. Небо і земля воз'єдналися і стали одно. Драбина, що її бачив праотець Яків, здійснилася.

Звідси — радість, слава і свято Успіння Препоблагословенної Матері Господа.

Наша свята Православна Церква і наш побожний народ ще здавна, від перших віків поширення православної віри серед найдавніших предків наших, завжди шанували Пречисту Матір Божу і цей празник Її слави — Святе Успіння. Перші подвижники благочестя в Києво-Печерській Лаврі будують храм на честь Успіння Препоблагословенної Матері Божої. І туг наш побожний народ має своє відпустове свято в день Успіння Пречистої Матері Божої.

Нині, возлюблені брати і сестри о Господі, ми маємо радість святкувати цей великий празник разом з Єрусалимом землі руської — святим градом Києвом, вкупі з предковічною святиною великої Вітчизни нашої — Києво-Печерською св. Успенською Лаврою. Це сталося, це можливо для нас тепер, коли здійснилися давні щирі прагнення народу Прикарпатської Русі до єдності з нашою Батьківщиною. Ціною великих жертв і святим подвигом народів нашої великої Батьківщини здобута була перемога у великій Вітчизняній Війні, перемога над німцями, давнім ворогом всього слов'янства і нашого народу зокрема. З перемогою прийшло возз'єднання всіх українських земель в Соборній Українській Радянській Державі, у великій сім'ї братніх народів нашої Батьківщини. У братні обійми прийнято і Прикарпатську Русь-Україну, що довгі-довгі віки пробула під чужинецьким ярмом.

Коли весь український народ, завдяки жертвам і перемозі братніх, об'єднаних у Радянському Союзі народів, злучився — від Тиси через

Монастир на Чернечій горі в Мукачеві.

Карпати і від Сяну до Дону та від Пинських болот до Чорного моря — в одній великій Українській Радянській Республіці, — нині прийшов час братського церковного об'єднання навколо Києва всього українського народу по всіх місцях його розселення. Там почалося християнське життя нашого народу; там чиста купіль нашого хрещення, з Києва засіяла свята православна віра по всіх землях, де поселився український народ; там під покровом Пречистої, довкола св. Успенського храму, великими подвигами християнського благочестя просіяла Київська Печерська Лавра — велика святиня всього православного світу. В православному Києві — Єрусалимі землі Руської — там нині серце всього побожного народу нашого. Туди спрямували свою побожну волю і розум, там склали найщиріші почуття свого серця, зболілого від минулої історичної недолі, ваші брати й сусіди, колишні греко-католики Галичини.

До серця, що б'ється щирою любов'ю, чекаємо всіх вас, до єдності із стародавньою митрополією Києва в Єдиній Православній Церкві всього побожного українського народу кличемо всіх вас. Хіба ми з вами можемо забути, що ваші предки довго боронили благочестиву право-

славну віру своїх батьків, святу Православну Церкву супроти унії, насильством і примусом запроваджуваної? Хіба ми забудемо чесну відданість святій Православній Церкві тих побожних іноків — представників єпископа мукачівського Амфілохія, які на Брестському Соборі 1596 року, разом з Православними галицькими владиками — Львівським Гедеоном Балабаном і Перемильським Михаїлом Копистинським, відкинули народжену там унію з Римом? Не тільки розумом визнали, але чистим серцем ви ясно почували, що свята православна віра і св. Православна Церква — це є опора самого життя вашого, що без духовної єдності з усім православним українським народом нашу людність на Закарпатті чекало винародовлення. Народ не хотів бути мадяром чи іншим чужинцем і, рятуючи себе від знищення, куди провадила його унія, він сам поривався, всупереч різним обмеженням і перешкодам, до православної віри і Церкви. Хіба можна було забути, що світло св. православної віри прийшло до нашої тутешньої людності, через зелені Карпати, з-над Дніпра, де святим хрещенням просвітилась Русь за св. Рівноапостольного князя Володимира? Хіба можна не пам'ятати, що св. Православна Церква, богослуження, церковна проповідь і наука йшла до побожного народу Закарпаття з Києва, від його святих і великих подвижників християнського благочестя?

Різними дорогами йшло наше минуле. Нарешті аж тепер знову настав час, коли, з волі й ласки Господа Бога, наш народ зібраний в одну велику Державу; знову прийшов час єднання всього нашого народу довкола Києва — матері всієї землі Руської. Знову настав час нашого духовного возз'єднання в предковічній святині нашого побожного народу — в святій Православній Церкві. Наш народ на Закарпатті завжди пам'ятав, що він колись був єдиним з усім православним народом України, що православними були його славні предки, великі оборонці святої Православної Церкви на цій землі. Ця пам'ять врятувала життя нашого народу, він остався самим собою; його не зробили ні мадяром, ні румуном.

Нині, дорогі брати і сестри, Мати побожного православного народу нашої Вітчизни — свята Православна Церква чекає своїх дітей. З Києва — Єрусалиму землі нашої, від великої святині всього християнського світу — Києво-Печерської св. Успенської Лаври та її подвижників св. Православна Церква, як Мати, чекає, коли вернуться до неї її діти, розлучені, відірвані від неї людською неправдою та лихоліттям історії.

І ми віримо, ми певні, що побожний народ Закарпаття почує заклик до єднання з святою Православною Церквою, бо це є голос серця самого народу на Закарпатті, той голос народної совісті, що провадив наш народ до святої Православної Церкви навіть тоді, коли за це доводилося платити тяжкими муками і терпіннями.

Нехай же нашою братньою єдністю перед Господнім Престолом у святій Православній Церкві святиться ім'я Бога і Отця нашого в усьому нашому побожному народі, нехай буде над нами Його свята воля, якою Він дав нині єдність всім частинам нашого народу і тим указав усім нам спасенну путь до духовного єднання в святій Православній Церкві, як споконвічній святині нашого народу.

Про це, возлюблені, будемо молити Небесну Матір і Заступницю нашу, Пречисту Діву Богородицю, «в молитвах неусипающую» за наші потреби, за наше благо і спасіння. Амінь.

+МАКАРІЙ

Архієпископ Львівський і Тернопільський

Слово, виголошене в день Успіння Богородиці 28 серпня 1947 р. в Мукачеві, в монастирі на Чернечій горі

«В молитвах неусипающую Богородицю і в предстательствах непреложное упованіє, гроб і умерщвленіє, не удержаста...»

Не стримали! Не змогли, не наважилися стримати!... Як могла б смерть затримати в своєму полоні Матір Життя, — Джерела й Подателя життя!

Як міг би гроб затримати тіло Богоматері? В Успенії Пресв. Богородиці ми святкуємо перемогу життя над смертю, а тому й співає сьогодні Церква: «Побіждаются естества уставы, в Тебѣ, Дѣво чистая». Славний сьогоднішній празник. Уся православна Церква шанує його і в ньому Пресвяту Заступницю та Опікунку нашу перед Престолом Вседержителя. І свято і побожно шанують християнські народи цей празник, а в ньому Покровительку нашу.

З давніх літ особливо це свято Пречистої шанувалося слов'янами. На світанку історії нашої Батьківщини, в матері руських міст — Києві, в найславнішій руській обителі, в Києво-Печерській Лаврі, будують храм на честь Успенія Пресвятої Богородиці. А з переходом державного будівництва до Володимира на Клязьмі, і там виставляють величний Успенський собор. Нарешті, коли вже йшло до завершення діла збирання Руської Землі, закладається основа Дому Пресвятої Богородиці, як говорили наші предки, — великого Успенського собору в московському Кремлі, збудованому з волі та за історичним передбаченням великого сина землі галицької та всієї Вітчизни нашої, святого Петра Митрополита. В Лаврі святого Сергія донині стоїть і світить церковними вогнями величний і давній Успенський собор. Не випадково у нас на Україні стоять дві великі Успенські Лаври: Києво-Печерська і Почаївська. Більшість міст, сіл та монастирів нашої неосяжної країни прославляли святе ім'я Пречистої, будуючи храми та монастирі на честь Її преславного Успіння.

І сьогодні, в цей великий празник, ми зібралися тут, щоб радісно прославити ім'я Заступниці нашої. З багатьох епархій України ми прийшли і принесли свої молитви й поклони в цей монастир. Вже віддавна цей монастир був поза молінням і служінням нашої Церкви й Вітчизни. Віддавна православні були позбавлені служіння в цій святій храмі та монастирі. Але змилювалась над нами Пресвята Богородиця і простягла свій небесний покров, осіняючи нас радістю і благословенням у цей день. Ясно горять святочні світильники й лампади, звучать хори та урочисті співи в честь Тієї, що є причиною цього торжества, здіймається вгору фіміам кадильний, сльози радості й зворушення, як чиста роса благодаті, зрошують обличчя й серця богомольців і пастирів. І хочеться радісно співати: «Радуйся, Обрадованная, во Успенії своем нас не оставляющая!»

Я і мої супутники-пастирі прибули здалека на це торжество, з берегів Чорного моря, з сонячної Одеси; у нас також празник, у нашому соборі, на честь славного Успіння Богоматері; але довідавшись, що сьогодні торжествує цей монастир, ми поспішили сюди на

гостину віри, бо за довгі віки православні тут уперше вільно святкують це свято.

Чорною хмарою пройшло і зникло недавнє минуле. Як ніч перед світанком воно було темним і тяжким, і наче ясна зірочка сяяла благочестям Мукачівська православна єпархія. Але що характерне для вас: ви ніколи не почували себе мадьярами або народом будь-якої іншої формації, тільки слов'янської. Ви вважали себе руськими. Так, руськими! Ніякі репресії, ніяка агітація чи проповідь не змогли захитати вашої віри та любові до свого народу. І мимохіть пригадується мені одна сентенція: «Вся племена словенскія, род един християнскій». Це сказав Преподобний Нестор, літописець київський, що пильно прислухувався до порухів серця народного; на хартіях чорнилом він закріпив цю думку.

Довго, дуже довго чекав тут народ свого визволення, зберігаючи віру свою; чекали віруючі слов'яни братньої допомоги від великого руського народу, що його слов'янофіли називали «народом богонос-

Сільська процесія входить на подвір'я монастиря на Чернечій горі в Мукачеві.

цем». І ось очікування здійснилось: ці споконвіку слов'янські області злились із своєю справжньою Матір'ю-Батьківщиною і Матір'ю-Церквою. І ніякі вигадки про те, ніби «карпаторосси є раса, дана Богом в уділ короні св. Стефана», тобто Мадьярщині, не змогли захитати вашого переконання, що ви належите до сім'ї слов'янських народів. А тепер, за Божою поміччю, в самій Угорщині є змагання до єдності з Руською Православною Церквою, як серед самих мадьярів, так і серед слов'ян, що проживають на Угорщині. Давня Будимська єпархія сербів може стати єпархією православних слов'ян на Угорщині взагалі.

Наша Свята Церква, наша Держава сталися справжніми визволителями Церков і народів від тиранії та гноблення. Якщо раніш Західна Церква простягала свої володіння і на православні споконвіч-

ні слов'янські, російські, українські й білоруські землі, то при помочі Божій, зброєю нашої Армії, славної в історії і в сучасності, ворог розбитий і пам'ять про нього прошуміла. Більше не треба боятися православним та іншим волелюбним народам за наступний день. Загроза нового нападу німців, страшних своєю кровавою пам'яттю для слов'ян, минула. І ніколи не повстане вона знову, поки стоїть Руська, Радянська Земля. Наша Церква тепер має можливість піднести свій голос і дати поміч нашим братам-слов'янам. Так було колись, що римські первосвященники підіймали свій голос і влаштовували походи на Схід, духовно поневолювати Церкви і віру народу. А наші московські Первосвятителі могли тільки стояти в гарячій молитві перед Богом і благати про ласку Божу до нашої Церкви. Захід воював, а православний Схід терпеливо ніс свій хрест і скорботи. Але наш, повний любові, Святіший Отець простягнув свій первосвятительський омофор і батьківські обійми до вас і прийняв вас до свого батьківського лона.

Сьогодні Москва стала осередком і центром церковного життя нашої країни, слов'янства і православія.

Усіх слов'ян споріднює одна ідея — братства та єдності. «За дім Богородиці постоїмо, віру нашу боронимо», — говорили московські воїни, ідучи на бій з ворогом.

«За віру, хлопці, за віру!» — немов перекликається з ними Богдан Хмельницький, той великий оборонець України.

«Передання батьків збережи нам, Господи», — співав народ давньої Чехії, молитовно звертаючись до Господа.

Не змогли втримати пекельні сили й природні закони пречистого тіла Богородиці у гробі. Так само ніхто не зміг стримати взаємного змагання й сил, що спонукали слов'ян до єднання та братерства.

Під час своїх відвідин Югославії в 1945 і 1946 рр. я мав багато нагод переконатися в солідарності й любові до Росії — Радянського Союзу і до нашої Церкви. Цікаво, що історик сербської Церкви протоієрей Душан Якшич у своїй магістерській дисертації при Петербурзькій Духовній Академії в 1911 р. писав, що сербські єпископи ще з середини XVIII ст., бачучи страшні утиски від турків і різні неприємності для православних з боку австрійського католицького Уряду, звертались до Руського Святішого Синоду і вели переговори про прийняття сербської Церкви під юрисдикцію Руської Церкви, і то добровільно; але політична ситуація Росії і відсутність можливостей нашої Церкви позбавила тоді змагання сербського єпископату здійснити свої бажання до єдності.

Сучасна Югославія пам'ятає жертви, понесені нашою країною для її визволення, і в 1877—78 рр., і в цю війну. Представники Сербської Православної Церкви раз у раз підкреслювали свою любов і відданість справі об'єднання слов'ян і справі православія. Митрополит Йосиф, президент сербської Академії Наук д-р Белич, селянка з Шумадії на могилі вбитого німцями сина, монах біля зневаженого усташами вівтаря Лаври Фрушкодар, голова Уряду маршал Тито або школярка, що передавала квіти для школярів Москви, — всі свідчили про свою любов до нашої країни, наших народів, нашої Церкви і слов'янства взагалі.

Як яскраві риси нашого слов'янського братерства, можу навести такі прояви солідарності і вдячності: по дорозі з Београда на Кри-

Гуєвац нашіпано горбок, на якому стоїть хрест, а під ним на камені битий напис: «Старший унтер-офіцер Іван Крилов. Прославлятимуть тебе, руський герою, серби по віки». З тим написом перекликається інший над свіжішою могилою: «Гвардії старший сержант Іван Перепельчиков, убитий при виконанні вояцького обов'язку». Так ішли наші воїни визволяти братів слов'ян і дивились на це не як на заслугу, а як на вояцький обов'язок. Таке самовідречення, така жертвеність, така благородність, така мужність! Усе це свідчить про братерську, слов'янську єдність.

Бо ми стоїмо в обороні інтересів Православія, демократії, прогресу, свободи духу і рівності людини з людиною, незалежно від національності, статі, релігії або суспільного положення. Ці великі християнські принципи написали на скрижалях слов'янства святі брати, рівноапостольні Кирило та Мефодій.

І, дякувати Богові, наша свята вселенська православна Церква зростає, до неї повертаються її роздріблені частини, її діти. Коло Московського Патріаршого Престола об'єднуються всі, що люблять православіє.

В Югославії повернулись під юрисдикцію нашої Церкви руські люди, що довго перебували у відокремленні від Матері-Церкви внаслідок еміграції.

У Відні створений Екзархат центральної Європи, очолюваний Преосвященним Сергієм, архієпископом Віденським.

На Угорщині, як я вже сказав, багато є таких, що дожидаються впорядження Православія.

У героїчній Чехословаччині, де кров'ю священномученика Преосвященного єпископа Горазда, закріплене Православіє і його правда, — заснований Екзархат у Празі, на чолі з Преосвященним Єлевферієм, архієпископом Празьким.

Усе це наглядно показує змагання християн до правди православія і під юрисдикцію Патріарха Московського і всієї Русі, нашого Первосвятителя і Святішого Отця.

У житті нашої Вітчизни не раз являла ласку свою до нас Пресвята Діва Марія. Ми бачимо безперервний ряд подій, знаменних її заступництвом за нас, від славної куликівської битви до славетної Сталінградської епопеї, де було застосовано все військове мистецтво й таланти, де героїзм наших народів вирішував долю Вітчизни в битві, а св. Церква стояла в матерньому молитовному подвизі. Ми дякуємо за всі ласки і щедроти, що проявляються завдяки її заступництву.

Будьмо ж і ми спільниками в цьому загальному торжестві й радості празника та випросім благословення Заступниці нашої перед Богом, нехай осинить Вона своїм божественним покровом нашу братерську співдружність слов'ян і нехай благословить наші труди на добро Церкви і щастя Батьківщини. Йй же слава, честь, держава і поклоненіє, нині і присно і во віки віков. Амінь.

† СЕРГІЙ

Єпископ Херсонський і Одеський

Слово, виголошене в Мукачеві, в навечері Успіння Божої Матері 27 серпня 1947 р.

Сьогодні день нашої великої, спільної радості. Кожний з нас, хто прибув на це доржество, їхав сюди з різноманітними почуттями. Цими почуттями я й хочу поділитися з Вами, любі брати і сестри.

Хто б ви не були — православні чи греко-католики, як би ви себе не називали: руськими, русинами, карпато-россами, українцями, — ви для нас дорогі. Ще давно, на перших початках шкільної науки, коли перед очима дитини вставали історичні образки нашого минулого, ми довідалися, що там, за Карпатами, живуть наші брати і що життя цих братів нерадісне, — їх кривдять.

Хто ж цей кривдник? Згадаємо історію. Незадовго після того, як святі брати Кирил і Мефодій сіяли православне Слово Боже в Паннонії та Моравії, коли на Угорській долині запалювались свічки Православія, коли на Балканах православна молитва підносилась до Престолу Божого, святий Володимир покритв і Руську землю від Києва до Новгороду храмами Божими. Росла й міцніла свята Православна Русь. Але Господь дав нам тяжку долю. Хвилі монгольської навали перервали наш нормальний зріст; лягали на полі смертного бою кращі сини св. Русі; земля просякла кров'ю і вкрилась кістками; стогін і плач чути було по спустошеній землі Руській. Ослабла вона.

А в той час Рим, який відділив себе від єдності з істинною Церквою Христовою, руками німецьких рицарів, руками польських і угорських королів, їх мечами шматок за шматком відрубав з нашого народного тіла, забрав нашу православну душу.

Прекрасно з'ясував істоту папського Рима великий російський письменник Достоевський. У своєму творі «Братя Карамазови» він дуже влучно характеризує земні прагнення римського християнства XVI сторіччя в Іспанії. Шаліє св. інквізиція, палають костри, очищають землю від «еретиків»... У той час з'являється Спаситель і проходить вулицями міста. Ніхто не сповіщає, що це Він, але всі пізнають Його, всі радіють. З храму виносять тіло померлої дитини, плаче мати за труною. Христос утішає горе матері, повертає їй воскресену дитину. Люди захоплені; але суворо дивиться на це великий інквізитор. Він кивнув головою, і сторожа забирає Спасителя.

Іде покійно, як завжди, Агнець Божий. Стоїть у казематах Господь перед своїм суддею — великим інквізитором. Інквізитор говорить: Чого Ти прийшов, чого? Порушити спокій, який ми з таким трудом запровадили? Чого прийшов і що нового Ти даси? Ми вирівняли все. Ми дали масам авторитет і тайну; ми дали їм спокій, і дика юрба стала покійною чередою, а Ти прийшов бунтувати. Чому не відповідаєш? Першим, кого я пошлю на костер, будеш Ти.

Господь відповів йому: підійшов до жорстокого старця і поцілував його безкрові уста. Не витримало серце нелюдського інквізитора такої відповіді: «Іди, іди» шепоче він, вказуючи на двері...

У цій поемі велика правда: не так про престол Божий турбувалось римське християнство, як про земний трон; не про славу Божу дбало воно, а про славу людську; не так небо є мрією його душі, як земне володіння.

Через те така велика ворожнеча до св. Православної Церкви, яка дбає про одне — про Боже. Через те стільки зусиль поклав Рим,

щоб знищити св. Православ'є. За земним володінням прийшов Рим і сюди на Закарпаття і хотів підмінити вам, дорогі брати, наше святе Православ'є так званою унією. Багато зусиль доклав він для цього і здавалося б, що навіть імені православного не повинно було б залишитись на Закарпатті.

Але сьогоднішній день свідчить про інше. Цей день є справді днем радості!

Народ твердо пам'ятав своє минуле, серцем відчував, хто йому рідний, і зберіг віру батьків своїх. «Моя мати на Сході, а Рим — це зла мачуха», — відповідав він на всі спокуси й насильства. Честь тобі і слава, православний християнине на Закарпатті, честь тобі і слава, дорогий брате! Честь і слава тобі, скромний пастирю православний, що в тяжких життєвих умовах ти не залишив свого місця, не лякався переслідування і був добрим пастирем словесного стада. Ти діждався таких часів, коли справжня Твоя мати — Православна Церква — приходить до Тебе з своїми обіймами.

Процесійний похід девкола церкви на Чернечій горі в Мукачеві.

Довгий час ми обороняли Західну Європу від кочовників; завдяки нам зростала її культура, формувались народи, держави; але прийшов час, коли з Божою допомогою ми впорались з усіма труднощами нашого минулого, коли й ми вирости духовно, ростемо матеріально і нарешті обернули ми своє обличчя на Захід, у Вашу сторону; прийшли, щоб об'єднатися з Вами, як дітьми однієї Матері, як з братами. Сюди ми прийшли не як чужинці, а як свої.

Доказом цьому є ці історичні православні мури. Але ця наша єдність і спільність є сіллю в оці наших ворогів і вони всіма засобами перешкоджають нашому єднанню.

Тобі, брате греко-католику, кажуть, що тебе покривджено, але пам'ятай, що це є зла неправда. Православна Церква не кривдить, чужого не бере і не хоче. Трудом і жертвою наших вірних побудовані наші храми; нашими архітекторами вони оформлені, нашими

художниками прикрашені; наші композитори створили чудові церковні мелодії, такі питомі православному богослуженню.

Ми маємо всю повноту церковного багатства і нам не треба в інших позичати, а тим більше забирати. А цей монастир? Він збудований як православна святиня, але римським насильством його відібрано, а тепер він знову наш. Сповнилась правда Божого суду!

Тривожать твоє сумління, брате греко-католику, і тим, що підшптують тобі про римську вищість: подивіться, яка в нас організація, як все улажено, яке вчене наше духовенство і т. ін.

Ми відповідаємо: подивіться, яка в нас повнота ласки Божої; подивіться, які добрі християни наші пастирі, як вони зуміли задовольнитися тим маленьким кусником хліба, що ним ділився бідний труженник — православний горянин.

Як цей пастир у тяжких умовах зберіг вірність народові і Церкві! Хто інший витримав би таку спробу і де є ще такий пастир-християнин? Подивіться, який офірний громадянин-християнин, вихований Православною Церквою, і як він прив'язаний до віри батьків своїх! Упродовж цілого тисячоліття він обороняв свою православну душу і не віддав її чужинцеві; чекав сьогоднішнього моменту і дочекався. От чому радіємо ми, які здалека прибули до вас, от чому радіеш і ти, православний брате на Закарпатті, а радіеш ще й тому, що ця урочистість, ця спільна молитва виявляє тобі, до якої великої і славної родини ти належиш.

А ви, брати греко-католики, які ще знаходитесь під впливом Рима, беріть світлий приклад з братів-галичан, що так мужньо зірвали з Римом і вернулися в рідний православний дім. До вас, інтелігентів Закарпаття, мій голос: ведіть народ до єдності, до спільності, рвіть римські кайдани і кидайте їх подалі за наші межі.

Народ наш об'єднався фізично, державними кордонами, об'єднується і духовно; але своїм поступованням доведіть цьому народові, що ви знаєте нашу спільну історію і розумієте її. Ні один здоровий організм не потерпить у собі чужого тіла — він відкине його. Відкине він і рештки того римського жала, яке ще лишається в нашому організмі. Доказом цього є присутні тут православні віруючі; доказом цього — православна Галичина. Спішіть же на спільну урочистість, вертайте народові його душу і разом з ним ставайте учасниками цієї радості.

Мое слово до вас, дорогі брати і сестри, походить з глибини серця і я вважав своїм святим обов'язком поділитися з вами цими почуттями, які линуць, коли глянеш на ваш прекрасний край і згадаєш його минуле. Відчував потребу поділитись і для того, щоб церковна радість наша була не тільки виявом почуття, але і висловом нашої церковної свідомості.

Ця свідомість зобов'язує нас сьогодні не тільки радіти, але й гаряче дякувати Всевишньому за Його до нас ласки; дякувати Найсвятішій Діві — нашій Матері, за Її постійне заступництво за нас.

Нехай наша молитва дійде до престолу Божого; співи наші нехай об'єднуються з співами ангельських небесних хорів, які в небі прославляють «Успеніє Пречистия», і ці молитовні співи нехай заповнюють землю, а в людські душі нехай внесуть спокій і надію на милість Божу на землі і життя вічне за гробом. Амінь.

†ВАРЛААМ

Єпископ Волинський і Ровенський

Слово в навечері Успіння Божої Матері, виголошене в монастирі на Чернечій горі в м. Мукачеві 27 серпня 1947 р.

Щоб віддати хвалу Пресвятій Діві Богородиці в день її Успіння, зібрались ви в такому множенстві, улюблені во Христі брати й сестри, зібрались тут на Чернечій горі в Мукачеві, за побожним звичаєм ваших предків.

Хвала Богові, маємо можливість вільно, без усяких перешкод, задовольняти наші духовні потреби. Минули часи, коли православним людям заборонено було відправляти Службу Божу, коли від православних насильством відбирали церкви, монастирі, коли православних переконували, що вони не православні і не мають права себе так навіть називати.

Хвала Богові, можемо тепер у святім місці цім, як наші предки, вільно збиратись і складати молитву нашу Богові і Пресвятій Його Матері, подякувати за Божу милість і ласку до народу нашого, просити милосердя Божого та прощення гріхів наших, просити благословення Божого для нас, наших близьких, для нашої повсякденної праці на користь нашої Батьківщини.

Коли православні люди не мали дозволу користуватися мурованими храмами, тоді вони відправляли Службу Божу просто неба або в маленьких капличках, побудованих руками побожних парафіан для урочистих церковних свят. Ця каплиця, де ми урочисто відправляємо тепер Службу на честь Успіння Матері Божої, нагадує нам про ті часи, коли заборонено було правити Службу в храмі. Тепер же ми служимо на дворі, просто неба тому, що ніяка будова не змогла б умістити такого великого множення вірних, що зійшлися з усіх кінців нашої області, прийшли з сусідних областей, приїхали навіть з Києва, з Одеси, від самого Чорного моря сюди, на наше свято.

«Апостоли от конец землі», від святої проповіді зібралися в Гефсиманському селищі на похорон Матері Божої, а Син Йї і Бог прийняв дух Йї, як співає Свята Церква. Так з усіх кінців нашої області й сусідніх з нами областей, нехтуючи труднощі подорожі, прийшли сюди на нашу службу і ви, улюблені.

На похороні Матері Божої зібралися всі апостоли, крім Фоми, що прийшов лише на третій день до гробу Матері Божої і не знайшов Йї тіла. У гробі він знайшов самі ризи Йї. «І виді і вірова», розповідає нам святе передання. Увірував той Фома, що по воскресінні Христовому сказав, що повірять аж тоді, коли вложать пальці свої в рани Христові.

Вірний заповітові Спасителя, він, укріплений в вірі самим Христом, тепер не має сумніву. Він знає, що Мати Божа на небі перед престолом Божим молиться за всіх християн, випрошуючи у Сина Свого «благая временная і вічная» всім нам.

Нехай же і серед нас не буде сумніву, нехай віра Христова і любов панують у серці нашім, нехай ті, що ще поза цією огорожею з сумнівом і недовір'ям дивляться на нас, на наше святе діло, і самі переконуються з нами разом, що во Христі Ісусі смерті нема, що той, хто з Христом в Його Святій Православній Церкві, той матиме життя вічне.

Нехай же ласка Матері Божої пригорне до Святої Православної Церкви нашої і всіх тих, що засліплені перебувають ще поза нею, нехай пригорне їх і силою любові Христової нехай всіх нас поєднає. А мінь.

+ НЕСТОР
Єпископ Ужгородський і Мукачівський

Слово, виголошене в Мукачеві в навечері Успіння Божої Матері 27 серпня 1947 р.

Дорогі в Христі!

Після смерті, воскресіння й вознесіння Господа нашого Ісуса Христа Пресвята Діва якийсь час перебувала в Єрусалимі й відвідувала місця, позначені кров'ю Її найдорожчого Сина. В Єрусалимі вона брала участь у спільних молитвах з Христовими учениками; оповідала їм про життя Спасителя від колиски до тієї хвилини, коли вони самі пізнали Його; заохочувала їх до витривалості в часі переслідування, а решту вільного часу заповнювала працею, дбала про вбогих, відвідувала хворих. Так зайнята працею і молитвою, під опікою улюбленого апостола Христового Йоана, прожила своє земне життя.

Як розповідає побожне передання, Пресв. Богородиці Син Божий і Син Її наперед об'явив годину Її смерті. Для Богородиці це не була година страху, як звичайно для людей, а перехід до небесної слави. Св. Йоан Дамаскин пише, що в тій годині небесне сяйво наповнило убоге мешкання Пресв. Богородиці і ангельські хори оточили Її ложе. І, як колись Богородиця витривала під хрестом свого Сина, доки Він не віддав Свого духа, як колись Вона своїми руками пригорнула Його тіло, зняте з хреста, так тепер Христос Спаситель прийняв душу Своєї Матері, відлучену від тіла, щоб перенести її до місця вічної слави. І сповнилося слово св. Йоана Богослова: «В сонце одягнена, під ногами її місяць, а на голові вінець з дванадцяти зір» (Апок. 12,1).

Коли дивлюсь на вас, дорогі браття й сестри, що так численно зібралися на нинішньому торжестві Успіння Божої Матері тут на Чернечій горі, де є чудотворна ікона Богородиці, то на ваших очах бачу радість, що сьогодні тут служиться свята православна Літургія — так, як тому триста літ, коли цей монастир і все Закарпаття були православні. Тому 350 літ увесь український народ був православний, але історичні події поділили наш народ, а вислані Римом єзуїти стали заводити на наших землях унію. Що таке була та унія або греко-католицизм? Рим уважав унію за міст до переходу на римокатолицизм. За той час сотки тисяч нашого народу перейшли на римокатолицизм і тим самим покинули свою народність. У давній шляхетській Польщі уніати ставали поляками, а у вас мадярами. Та Господь не дозволив знищити наш народ. Нині всі наші землі возз'єднані в одну сім'ю, а в одній родині не може бути релігійної боротьби. Нині Карпати не роз'єднують нас, а з'єднують: Ми, галичани, на чолі з 1200 священниками, возз'єдналися з Руською Право-

славною Церквою. І закликаємо всіх наших братів і сестер Закарпаття, які ще засліплені Римом, відкрийте очі підить слідом за нами та вертайтеся до віри своїх батьків, до святої Православної Церкви.

Нехай нинішній празник Успіння Божої Матері буде ділом воз'єднання Закарпаття з святим Православ'єм. Нехай Мати Божа благословить, щоб увесь наш український народ єдиним серцем і єдиними устами славив Бога Отця і Сина і Святого Духа. Амінь.

† АНТОНІЙ

Єпископ Станиславський і Коломийський

Слово, виголошене в день Успіння Божої Матері в Мукачеві в монастирі на Чернечій горі 28 серпня 1947 р.

«Прийдіте, всемирное Успеніє Всенепорочния Богородици праздуем».

«Богомудрії соберітеся, людіе...».

(Служба Успенію Божої Матері)

З такими священними закликами звертається сьогодні Свята Православна Церква до всіх християн. І ми, йдучи за цим покликом, зібралися сьогодні тут, у цій обителі. Ми, з Божою поміччю, прийшли сюди з різних кінців нашої землі, як колись святі апостоли з'явилися з різних місць у день похорону Пречистої для того, щоб «честное преставленіє Богоматері достойно восхвалити». Всіх нас покликала до себе Пресвята Діва Марія. В цей святий день велика сила людей, що сюди прибули, уявляє собою одну духовну сім'ю братів і сестер у Господі нашому Ісусі Христі. І від того молитовного братського єднання наше святкування стає особливо торжественним, радісним, повчальним і спасенним. Такі ж великі торжества відбуваються сьогодні в Києво-Печерській св.-Успенській Лаврі, в Почаївській Лаврі і в багатьох інших місцях нашої неосяжної Батьківщини. Це улюблений празник Руської Православної Церкви, яка являється частиною Вселенської Христової Церкви, яка зберігає й дотепер в усій чистоті віру Христову з усіма її догмами, з наукою Спасителя в тому вигляді, в якому вони викладені в св. Письмі, і св. Переданні, і в стародавніх символах Вселенської Церкви. З історії ми знаємо, що в той час, коли Західна Церква все більше й більше відступала від єдиної Вселенської Церкви, побиваючись більше за світським пануванням, Східна Православна Церква була втішена приєднанням до неї слов'янських племен і руського народу.

Від часу появи перших християн на Русі — Аскольда і Дира, погім св. рівноап. кн. Ольги та великого князя св. рівноап. Володимира з усіма, що хрестилися, його підданими, греко-східна православна віра розповсюдилась по всіх селах і містах Русі, утворивши таким способом — Руську Православну Церкву.

Чистота й правота науки православної Церкви завжди були дорогими нашому руському православному народу, і тому на протязі всієї історії численні спроби перевести нашу Церкву на іншу віру, особливо латинську, зустрічали одностайну відсіч.

На всі пропозиції римських пап і давні князі, і руські царі, разом з православним духовенством і народом, завжди відповідали відмовою. Дальші спроби католицтва підпорядкувати своєму впливові Руську Православну Церкву не мали успіху.

В дні Вітчизняної війни Ватикан заключив договір з Берліном про навернення радянських народів в католицизм, в першу чергу всіх під окупацією німецьких загарбників, але Божому Провидінню вгодно було не допустити здійснення цих замірів.

Величезною подією, яка свідчить про велич св. Православія, був Собор 1945 р., скликаний для виборів Патріарха Московського і всієї Русі. В цьому Соборі приймали участь Патріархи: Александрійський Христофор, Антіохійський Александр, Патріарх Грузії Калістрат і представники Церков: Вселенської Константинопольської, Єрусалимської, Сербської й Румунської.

Зараз Руську Православну Церкву очолює Святіший Патріарх Алексій, який успів, з Божою помічю, нав'язати канонічні відносини з усіма православними Церквами.

Сила св. Православія виявилась також у всій своїй красоті в дні львівського Собору 1946 р., коли було розірвано віковичний зв'язок галицького православного народу з римо-католиками, коли там відбулось возз'єднання греко-католиків з Руською Православною Церквою. Це був великий історичний, знову повторений празник торжества св. Православія.

Той високий і всесвітній авторитет нашої Православної Церкви пояснюється, між іншим, і тим, що в великій перемозі нашого об'єднаного народу — російського, українського, білоруського і ін. — над чужинцями приймала важливу участь і наша Православна Церква.

Покійний Святіший Патріарх Сергій, а також нинішній Патріарх Алексій (тоді митрополит Ленінградський), а з ними й усі православні архіпастирі, гаряче закликали всіх православних до боротьби з ворогом. Ці заклики духовних вождів потрясали душі вірних і всі з запалом помагали захищати Батьківщину, її честь, безпеку й славу. Стараннями Церкви улаштувались госпиталі, безупинно йшла поміч хворим, раненим бійцям і інвалідам, а також їх родинам. За зібрані пожертви будувались танки, літаки. Була побудована ціла танкова колона ім. Дмитрія Донського. Православна Церква утішала страждальчих, піддержувала зажурених, укріпляла тих, що слабнуть, голосно й владно закликала всіх до рішучої боротьби за повну перемогу.

Велич і авторитет Руської Православної Церкви показаний всьому світу. Цим пояснюється, чому така висока пошана, така особлива увага й любов були виявлені до Патріарха Руської Православної Церкви Алексія в дні його подорожі до святих місць Сходу. Недавно повернувся Святіший Патріарх Алексій з Румунії, де йому було віддано найвищі почесні.

Сама історія свідчить про те, що Господу Богу вгодно було ще раз показати велич Руської Православної Церкви й силу нашої Вітчизни, яка здобула славу перемогу над Німеччиною, Японією й усіма їх посібниками.

Браття й сестри! Ваш край і ваші предки були в свій час просвітлені світлом православної віри й перебували в ній до того часу, поки римо-католицька Церква, а потім і протестанство не заманили багатьох в свої сіті, і дотепер тримають їх у релігійній неволі.

Тепер настали дні, коли цілком вільно можна повернутись до своєї рідної прадідівської православної віри й воз'єднатися з Руською Православною Церквою.

Прославляема нині Божа Мати називається «зачалом істинної віри Христової і непоколебимим її столпом». Вона, Пречиста, як про це читаємо в сьогоднішній успенській акафистній молитві — «розсіяння — собирает, заблудших — на путь правий наставляет, отпадшия од благочестія отеческія віри — паки возвращает».

Мені мимохить пригадується, як одна дочка залишила свою рідну матір. Її заманили інші люди, чужі для неї, обіцяючи їй щось краще. І вона пішла. Але настав день, коли дочку потягнуло до своєї рідної матері, коли їй захотілось знову бути в своєму рідному домі. І вона вирішила повернутись. Їй тільки здавалось, що мати, яку вона залишила і тим їй дуже образила, вже не прийме її, не простить, не пслюбить.

У нічну пору дочка несміло підійшла до свого рідного дому й хотіла застукати до дверей. Але двері були відкриті, і вона, увійшовши, побачила свою рідну матір. Мати молилась за неї, за її долю, спасіння й добро. «Мамо», сказала дочка, вся охоплена почуттям поважання й давньої любові до своєї рідної матері. А мати — мати, втішена поворотом своєї дочки, обіймала її й плакала від радості. Хіба могла рідна мати не простити своїй рідній дочці?

Дорогі брати й сестри во Христі! Сьогодні Божа Мати гаряче молиться за весь рід християнський, особливо ж Вона молиться за тих своїх духовних дітей, що залишили вільно або невільно огорожу правдивої Церкви Христової й пішли в «другий двір» і ще не рішаються повернутися в Батьківський двір — в лоно Православної Церкви. А двері єдиної, святої, соборної й апостольської Церкви — Церкви Православної, завжди відкриті. Ідіть же сміло, не боячись в ті спасенні двері. Скоріш повертайтеся до Матері своєї, Православної Церкви, — вона з любов'ю вас прийме й радість цього повернення буде велика на небі й на землі.

Нехай же сьогоднішній торжественний день, коли ми святкуємо день Успіння Божої Матері, коли в такій великій кількості шануємо й прославляємо нашу усердну Заступницю, «во Успенії Своєм нас не оставляющую», нехай цей світлий день буде спасенним днем, коли всі ми щиро бажаємо служити тільки своїй батьківській Православній Церкві і якнайскоріше утвердитися в ній на віки вічні. Амінь.

Протоієрей Константин Ружицкий

ХРОНІКА

Перший випуск духовної семінарії в м. Одесі був відзначений горжественними богослуженнями та урочистим актом 1 липня ц. р. Напередодні в семінарському храмі була відправлена урочиста всеночна, а в самий день семінарського свята — Служба Божа. Богослуження відправляв Преосвященний кир-Сергій, єпископ Одеський, в сослужінні численного духовенства при великому числі богомольців.

На свято з Києва був делегований від Високопреосвященного екзарха України, митрополита кир-Йоана, інспектор Київської духовної семінарії прот. О. Луценко. З Ізмаїла в день свята прибув Преосвященний єпископ кир-Максим.

Пополудні в залі семінарії відбувся урочистий випускний акт. З повідомлень та доповідей о. ректора і секретаря Правління семінарії видно, що духовна школа в м. Одесі, завдяки великій та ревній любові до справи духовної освіти Преосвященного владики кир-Сергія, вже перейшла через різні труднощі організаційні, економічні та ін. і зробила добрі успіхи. Маючи вже певний досвід, колектив працівників семінарії з надією дивиться на майбутнє цього вогнища православної церковної освіти на Чорноморському узбережжі.

Семінарію закінчило 12 вихованців, з них 4 екстернами. Наприкінці року семінарія мала всього 40 вихованців.

У науковій доповіді про життя і діяльність архієпископа херсонського і таврійського Інокентія (Борисова) професор семінарії О. І. Сагарда яскраво змалював постать цього видатного богослова, незрівняного, золотоустого проповідника, ревного архіпастиря, великого патріота нашої Вітчизни, славного вихованка і професора Київської Духовної Академії.

Офіційна частина випускного свята закінчилася промовами владики кир-Сергія, щирого патрона семінарії, та привітанням від екзарха, митрополита кир-Йоана, що його передав інспектор Київської духовної семінарії прот. О. Луценко.

Кращим вихованцям семінарії — відмінникам були роздані нагороди.

Свято закінчилося величним концертом при участі архієрейського хору та артистів одеської опери і філармонії.

Відгмін Закарпатського церковного торжества в Одесі

Православні люди міста-героя, довідавшись, що на свято монастиря на Чернечій горі в Мукачеві з Одеси виїхала делегація на чолі з нашим Архіпастирем — Владикою Сергієм, з нетерпінням дожидалися її повернення. Вірні хотіли довідатись про стан православної Церкви на Закарпатті та про Мукачівські торжества. Щоб задовольнити ці

бажання віруючої людності, Преосвященний Владика Сергій благословив упорядити 14 вересня ц. р. в Успенському кафедральному соборі м. Одеси духовний концерт з доповідями учасників делегації.

Великий собор був переповнений народом. Чудовий архіерейський хор відспівав 11 церковних композицій, досконалим виконанням їх викликаючи високий молитовний настрій і задовольняючи найсуворіші художні вимоги слухачів.

Про історію унії та її сумні наслідки в житті українського народу, на Закарпатті зокрема, говорив ігумен Пимен.

Преосвященний Сергій яскраво розгорнув перед слухачами сумну картину страждань і муки православного люду Закарпаття. З жалем і схвильованим християнським почуттям Владика говорив про недобрі вчинки слуг Рима і агентів Ватикана. І ще розповів нам Архіпастир наш про чисту радість віри, що до краю сповнює наших братів закарпатців, тепер вільних дітей нашої великої Вітчизни.

Під кінець урочистого молитовного зібрання ключар кафедри прот. В. Шокотко поділився своїми подорожніми враженнями і оповів, як пройшли в Мукачеві святі дні празника Успіння 27 — 28 серпня.

Вдячні своєму Архіпастиреві, розходилися з собору люди, несучи в своїх серцях велику духовну втіху від молитовного прекрасного співу і щиро братню любов до простих, добрих людей Закарпаття, що шукали і знайшли шлях до віри батьків, до Матері-Православної Церкви.

До речі, ось уже близько року, як возз'єднані одеські греко-католики подарували до Одеського кафедрального собору образ Божої Матері, подібний до Остробрамського. Наш народ особливо полюбив і шанує цей прекрасний образ. Перед ним завжди світиться безліч свічок, один по одному вірні йдуть, після усердної молитви, побожно поцілувати святиню. Який чудовий символ справжнього єднання в істині Православля!

с. А. П. В.

Храмовий празник Успіння Пресвятої Богородиці в Пустомитах

Пустомити (р-н Соکیلники) завжди славились великими празниками, на яких бував кількатисячний здвиг народу. Так було і цього року. Вже в навечері празника прибули два сусідні священики сповідати мирян. Багато людей сповідалося і в самий день празника.

Можна сміло сказати, що сам празник випав зараз торжественніше, ніж раніш за унії. До торжественної Служби Божої стали три священики: о. Булик Микита, настоятель з Добрян, о. Орський Онурій, настоятель з Соکیلників, і о. Миронюк Іван, настоятель з Поршни. Раніш, бувало, служив св. Літургію завжди тільки один чужий священик. А треба знати, що наш народ дуже любить у соборних службах. Змістовну проповідь виголосив о. Бартко В., настоятель парафії в с. Наварія; гарно співав мішаний хор з Поршни.

Празник залишив по собі якнайкращі враження.

